

Dámy a pánové, vážení a milí čtenáři,

kdybych dostala nabídku oslovit vás na stránkách tohoto periodika před půl rokem, asi bych ji musela s díky odmítnout. V té době jsem pracovala v Archivu bezpečnostních složek teprve několik týdnů a upřímně řečeno nevím, jak bych tehdy vyjádřila své prvotní pocity. Některé své původní plány jsem musela upravit pod vlivem překotných událostí prvních dnů a týdnů, dříve než s mnohými kolegy jsem se seznámila s inspektory různých kontrolních orgánů a v žebříčku plánovaných úkolů obsadily přední příčky dlouho odsouvané záležitosti.

Ústav i Archiv velmi poznamenala personální krize, která obě instituce postihla v loňském roce. Byla odkládána strategická rozhodnutí v rozpočtové sféře, nebyla řešena akutní prostorová situace Archivu, vážla komunikace mezi Archivem a Ústavem a na řešení čekaly další naléhavé úkoly. Naopak na různých fórech byly ožiovány již vyřešené spory a mlčelo se o pozitivech, která přinášela každodenní práce zaměstnanců, majících na úspěšném chodu obou institucí zájem.

A jak lze vnímat situaci Archivu dnes? Na zásadní hodnocení je ještě brzy, nicméně osmiměsíční zkušenost již postačuje k vyhodnocení reálného stavu a posouzení výhledových možností.

Archiv bezpečnostních složek je specifický nejen skladbou archivních fondů a z toho vycházejícím veřejným i badatelským zájmem, ale i poměrně nízkou mírou jejich zpracovanosti a z ní plynoucími dalekosáhlými úkoly. Záměr vytvořit instituci, která dostane do vlnku zkoumání totalitních režimů a správu archiválií vzešlých z činnosti bezpečnostních složek, byl provázen bouřlivou diskusí. Zákon č. 181/2007 Sb. pak dal vzniknout vedle Ústavu pro studium totalitních režimů i nejmladšímu ze sítě státních archivů České republiky – Archivu bezpečnostních složek. Archiv je organizační složkou státu a správním úřadem, což mu ukládá značnou míru odpovědnosti. Je v úzkém vztahu s ÚSTR, a to nejen po právní stránce, ale zejména v ekonomické sféře jako součást rozpočtové kapitoly 355.

A právě z finančního hlediska je rok 2011 vzhledem ke snížení rozpočtu kapitoly téměř o osm procent velmi zátěžový. Prioritním úkolem Archivu pro tento rok bylo vyrovnat se s výrazně nižším limitem mzdových prostředků. Tuto nepříjemnou situaci pomohla vyvážit nová organizační struktura spojením některých pracovišť a delegováním kompetencí s větší přímou kontrolou nad jednotlivými pracovními procesy. Zároveň bylo nutno soustředit se na prostorové problémy, které na Archiv dolehly v souvislosti s ukončením nájemní smlouvy a nutností opustit pracoviště v Praze-Kobylisích.

Vyřešení těchto existenčních otázek však nebylo jediným předpokladem stabilizace Archivu. Neméně potřebným krokem, na kterém se shodla vedení Archivu i Ústavu, bylo upřesnění kompetencí a zkvalitnění komunikace mezi oběma institucemi. Bylo a neustále je třeba pracovat na znovuzískání důvěry tam, kde byla narušena, a na stabilizaci otevřených vztahů mezi jednotlivými pracovišti. Vytvoření společných pracovních skupin pro oboustranně aktuální témata umožnilo otevření ožehavých otázek v odborné, právní i majetkové oblasti a naznačilo vůli k jejich řešení. Nově uzavřená Rámcová smlouva a dvě realizační smlouvy – Smlouva o spolupráci při převodu dokumentů a archiválií do elektronické podoby a Smlouva o využívání infrastruktury informačních a komunikačních technologií a o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů – jsou toho dokladem. Že nezůstává jen u teorie, dokazuje současná aktivita pracovníků Archivu i Ústavu při implementaci elektronického archivu.

Oblast elektronických dat je ostatně nejvíce sdíleným společným prostorem Ústavu a Archivu. Po loňské medializaci afér se ztrátami a ničením archiválií, z nichž se nakonec naštěstí většina ukázala nepodložená, jsou obě instituce velmi obezřetné při procesu digitalizace. Dodržováním přijatých opatření, přesunutím hlavního těžiště na systematickou digitalizaci a zřízením druhého digitalizačního pracoviště přímo v prostorách Archivu na jeho oddělení Na Struze se obě strany snaží učinit pro ochranu archiválií maximum.

Ne všechny slabiny mechanismu ABS se již podařilo vyřešit. V současné době se je však snažíme alespoň pojmenovat a monitorovat. V rámci personálních možností Archivu vytěžujeme všechny rezervy na pokrytí naléhavých potřeb, z nichž na prvním místě stojí zpřístupňování archiválií. Tuto agendu preferujeme a budeme preferovat. Jsme zdrojem informací pro badatele a servisní institucí pro státní orgány. V blízké době rozšíříme své služby o požadavky plynoucí z nedávno schváleného zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, na jehož naplňování budeme významně participovat.

Archiv bezpečnostních složek je otevřenou institucí. Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, mu umožňuje zpřístupňovat archiválie velmi liberálním způsobem. Společně s Ústavem prezentuje Archiv svou činnost a podílí se na spolupráci s partnerskými institucemi doma i v zahraničí, včetně ambice uspět v rámci evropských fondů. Snad se nemýlím, věřím-li, že vedení Archivu i Ústavu se snaží uvádět do praxe své přesvědčení, že nikoliv vzájemná rivalita, ale pouze spolupráce a spojení sil jsou jedinou cestou k požadovaným výsledkům.

Jana Poddaná, ředitelka ABS